

مقاله پژوهشی: نقش مؤلفه‌های هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی

جعفر شویچی، حسین آقاجانی مرساو، نیر پیراهری^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۵

چکیده

امنیت از نیازهای اساسی بشر است. در امنیت است که، احتیاجات و خواسته‌های شخصی برآورده می‌شوند، ولی مهمتر از آن احساس امنیت اجتماعی می‌باشد که عبارت است از احساس آزادی نسبی از خطر. این احساس وضع خوشایندی را ایجاد می‌کند و فرد در آن آرامش جسمی و روحی را می‌یابد که باید عوامل مؤثر بر آن را شناخت. یکی از مهمترین این عوامل هویت فرهنگی است. بنابراین پژوهش با هدف بررسی نقش مؤلفه‌های هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی انجام پذیرفت. این پژوهش از نوع کاربردی و به روش پیمایشی انجام شده است. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته گردآوری و جامعه آماری صاحب‌نظران و مدیران در حوزه های اجتماعی و امنیتی در خوزستان بوده که به روش نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۴۷ نفر از آنها انتخاب شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات در قالب آماره‌های توصیفی و استنباطی با کمک نرم افزار spss23 انجام شده است. در نتیجه می‌توان گفت؛ هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است و مقدار ضریب همبستگی بین متغیر احساس امنیت و مؤلفه‌های هویت فرهنگی (زبان و ادبیات قوم عرب خوزستان ۰/۵۸۹ - آداب و رسوم قوم عرب ۰/۵۰۳ - اعتقادات و باورها قوم عرب خوزستان ۰/۴۰۹ - پیشینه تاریخی قوم عرب خوزستان ۰/۳۵۸ - موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب خوزستان ۰/۴۳۶) می‌باشد. **کلیدواژه‌ها:** هویت فرهنگی، قوم عرب، امنیت، احساس امنیت اجتماعی.

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی گرایش جامعه‌شناسی فرهنگی، گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: shovaichij@yahoo.com

^۲ دانشیار و عضو هیئت علمی گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: hosenaghajani2@gmail.com

^۳ استادیار و عضو هیئت علمی گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران. رایانامه: N_pirahari@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله

امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به‌شمار می‌رود و به‌معنای رهایی از ترس، خطر و احساس دوری از تهدید، یکی از نیازهای اصلی و اساسی انسان‌ها از آغاز زندگی بوده است. امنیت به این معنا، پیوند عمیقی با ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه دارد. احساس امنیت نیز بخشی از امنیت در ابعاد مختلف است. احساس امنیت، نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرام‌بخش) شهروندان نسبت به تأثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضدامنیتی است (مرادی‌پردنجانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۶).

درحقیقت موضوع احساس امنیت مهم‌تر از خود امنیت است (محسنی، ۱۳۹۷: ۲۴۶). صاحب‌نظران و کارشناسان، احساس امنیت را در یک جامعه مهم‌تر از وجود امنیت در آن جامعه می‌دانند، چون ممکن است در جامعه، از لحاظ انتظامی و پلیسی، امنیت وجود داشته باشد ولی فرد احساس امنیت نکند. احساس امنیت، تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی تلقی می‌شود. امنیت، بعد عینی مسأله و احساس امنیت بعد ذهنی تلقی می‌شود. احساس امنیت، پدیده روانشناختی - جامعه‌شناختی و دارای ابعاد گوناگون می‌باشد. احساس امنیت در شهروندان ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم آنها از شرایط و اوضاع محیط پیرامون است و افراد مختلف به‌صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند.

به‌لحاظ روش‌شناختی احساس امنیت سازه چندبعدی است و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به‌گونه‌های متفاوت ظهور یافته و به اشکال مختلف نیز قابل سنجش و اندازه‌گیری است. عدم احساس امنیت به‌دلایل متعددی پدید می‌آید. یکی از دلایل مهم احساس ناامنی ممکن است به‌خاطر موقعیت و وضعیت خاص حاکم بر جامعه باشد و فرد به‌خاطر پاره‌ای از عوامل محل امنیت در جامعه احساس ناامنی کند که وجود قومیت‌های مختلف از جمله این عوامل محل هستند. بر این اساس شناخت عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان مسئله‌ای اساسی است. احمدی‌پور (۱۳۹۷) در نتیجه بررسی

نقش هویت بر احساس امنیت، هویت فرهنگی و احساس تعلق و همبستگی به جامعه را مؤلفه‌ای مهم در پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی عنوان و شایگان (۱۴۰۰) هویت فرهنگی را عاملی مهم در تقویت احساس امنیت بیان می‌کند. بنابراین یکی از این عوامل که می‌تواند نقش مؤثری در احساس امنیت داشته باشد هویت فرهنگی است.

هویت فرهنگی از نیازهای روانی انسان و پیش‌نیاز هرگونه زندگی اجتماعی و مرآمده فرهنگی است. بدون چارچوبی برای تعیین هویت فرهنگی، افراد همانند یکدیگر خواهند بود و هیچ کدام از آنها نمی‌تواند به‌صورتی معنادار و پایدار با دیگران ارتباط و پیوند یابد. علاوه بر این، هویت فرهنگی به زندگی افراد معنا می‌بخشد (فکوهی و آموسی، ۱۳۸۸: ۴۹). هویت در جامعه به‌شدت متغیر امروز، یک مسأله اساسی است. ایران از جمله کشورهایی است که در آن اقوام مختلف با هویت‌های فرهنگی متنوع قرن‌ها در کنار هم به‌صورت مسالمت‌آمیز زندگی کرده‌اند. هویت اقوام در ایران از هویت ملی^۱ جدا نبوده است و همگان در ساختن و شکل‌گیری هویت ایرانی نقش داشته‌اند. تجربه تاریخی ایران نشان‌دهنده این واقعیت بزرگ و شکوهمند است که همه مردمان این مرز و بوم از هر قوم و گروهی، به یک اندازه در حفظ امنیت آن در برابر تهاجم بیگانه و دفاع از میهن و سربلندی ایران نقش داشته‌اند. از جمله مسائل مهم و دغدغه‌ها این است که هویت فرهنگی با مؤلفه‌هایی نظیر زبان و ادبیات، آداب و رسوم، اعتقادات و باورها، پیشینه تاریخی و موقعیت جغرافیایی و اکولوژی در اقوام مختلف می‌تواند به عنوان عالی اثرگذار بر امنیت ملی مطرح باشد.

حضور گروه‌های قومی کرد، بلوچ، ترکمن، تالشی، آذری، لر، عرب، لک و معتقدان به ادیان دیگر از جمله زرتشتیان، ارمنی‌ها، کلیمیان، صائبی‌ها و صدها ایل و قبیله کوچک و بزرگ از قبیل بختیاری، شاهسون، قشقایی، بویراحمد، باصری و... که همه در زیر چتر عظیم فرهنگ و هویت ملی ایرانی زیستی مسالمت‌جویانه دارند، مؤید وحدت کثرت‌گونه اجتماع ملی سرزمین ایران است (صالحی امیری، ۱۳۸۸: ۲۴).

^۱National identity

امروزه، هر قوم با تکیه بر عناصر اصیل قومی، فرهنگی چون زبان، دین، پوشاک، موسیقی و ... و نیز آگاهی سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ناشی از تراکم آگاهی به بازسازی خود و اهداف خود از راه‌های گوناگون می‌پردازد؛ بنابراین مرحله بحران هویت^۱ مرحله‌ای اجتناب‌ناپذیر در بازسازی هویتی است؛ ولی عبور از آن به نیرومندی عناصر فرهنگی بستگی دارد (فکوهی و آموسی، ۱۳۸۸: ۵۳).

هر گروه اجتماعی دارای تاریخ، ضوابط خویشاوندی، شیوه اقتصادی، مقررات، مناسک اعتقادی، زبان، ادبیات و هنر مختص به خود می‌باشد. هر قاره‌ای، هر کشوری و هر شهری دارای ویژگی‌های است که در قاره، کشور و شهر دیگر عیناً مانند آن یافت نمی‌شود. به دیگر شرایط و مقتضیات جغرافیایی، تاریخی، اقتصادی، خانوادگی، اعتقادی، زبانی، سنتی و هنری هر جامعه‌ای باعث می‌شود که فرهنگ آن جامعه در عین حال که با فرهنگ بشری هماهنگ است، دارای ویژگی‌های مختص به خویش باشد و مجموعه‌ی این ویژگی‌ها که هویت فرهنگی هر منطقه و جامعه را مرزبندی می‌کند. باتوجه به این شرایط و مقتضیات است که دستاوردها و اندیشه‌ها با مرزبندی‌هایی چون: فرهنگ جهانی، فرهنگ آسیایی، فرهنگ ایرانی، فرهنگ اسلامی، فرهنگ عربی - اسلامی و فرهنگ قوم عرب خوزستان و ... متمایز می‌گردد. این خصوصیات که فرهنگ، جامعه را از جوامع دیگر متمایز می‌سازد، معرف شناسنامه فرهنگی آن جامعه است. قوم عرب استان خوزستان همانند سایر اقوام ایرانی، فرهنگ نامکتوبی دارند که با گذشته تاریخی، حماسه‌های آبا و اجدادی، زبان مادری، باورها و سنت‌های عشیره‌ای، مفاخر قومی، اسوه‌های دینی، عصبیت‌های قومی، هنر و ادبیات آنها پیوند تنگاتنگ دارد. جلوه‌های رفتاری این فرهنگ به‌طور غیررسمی از طریق عرف کنترل می‌شود و به‌نوعی هویت فرهنگی قوم عرب استان خوزستان را از سایر اقوام، مرزبندی می‌کند و وجود مؤلفه‌های هویت فرهنگی می‌تواند نقش مهمی در احساس امنیت

¹Identity crisis

شهروندان ایفا نماید. به نظر می‌آید در معرفی شناسنامه‌ی فرهنگی یک قوم، فرهنگ عامیانه بیان مناسبی برای هویت فرهنگی و اجتماعی باشد. هویت ضرورتاً یا مستمراً ثابت نیست؛ هویت مجموعه‌ای متغیر و متحرک است، که اگر شخصی همواره در ارتباط با جریان‌هایی که نماینده یا مخاطبان‌شان واقع می‌شوند از طریق نظام‌های فرهنگی که آنها را احاطه کرده‌اند، شکل و تغییر شکل می‌یابند.

خوزستان به علت واقع شدن در رأس خلیج فارس، همجواری با کشورهای عربی، قابلیت‌های فوق‌العاده از نظر کشاورزی، اتصال آن به راه آهن سراسری، وسعت زیاد، داشتن بنادر راهبردی، منابع آب فراوان، داشتن تأسیسات صنعتی و ذخایر عظیمی از نفت و گاز اهمیت ویژه‌ای دارد. همچنین وجود بحران‌های منطقه‌ای و حضور نیروهای نظامی خارجی در مجاورت مرزهای این استان و خلیج فارس را نیز باید به مسایل فوق افزود (نواح و همکاران، ۱۳۸۹: ۵). از طرف دیگر اکثریت بافت اجتماعی تشکیل دهنده استان خوزستان قوم عرب هستند که شناخت فرهنگ آنها (تاریخ، دین و مذهب، زبان، آداب و رسوم، آیین‌ها و.....) بسیار مهم و ضروری به نظر می‌رسد چرا که می‌تواند زمینه‌های بیشتری برای هم‌زیستی فرهنگی، تساهل و سازگاری نژادی و زبانی فراهم نماید. براین اساس یکی از مسائل مهم این است که مطالعات و پژوهش‌های جامعه‌شناختی در مورد اقوام عرب ایران و از جمله قوم عرب خوزستان کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

بنابراین دغدغه محقق این می‌باشد که؛ در صورت عدم شناخت عوامل موثر بر احساس امنیت اجتماعی در منطقه‌ای مانند خوزستان با تنوع قومی به‌ویژه اکثریت قوم عرب، عدم احساس امنیت گسترش یافته و ضمن شکل‌گیری آسیب‌های مختلف در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی تضادهای قومیتی نیز گسترش یافته و زندگی روزمره افراد با مخاطرات مختلفی مواجه می‌شود که در این میان شناخت نقش هویت فرهنگی به عنوان مؤلفه‌ای مهم، مسئله‌ای اساسی است که با شناخت میزان تأثیر آن بر احساس امنیت در خوزستان می‌توان برنامه‌ریزی دقیق و علمی را برای ارتقاء میزان احساس امنیت اجتماعی انجام داد.

در این پژوهش مسئله اصلی بررسی نقش مؤلفه‌های هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی می‌باشد. براین اساس فرضیه‌های پژوهش عبارتند از: -به نظر می‌رسد زبان و ادبیات قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

- به نظر می‌رسد آداب و رسوم قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

- به نظر می‌رسد اعتقادات و باورهای قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

- به نظر می‌رسد پیشینه تاریخی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

- به نظر می‌رسد موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

۱. مبانی نظری

تعریف احساس امنیت

احساس امنیت به این معناست که شهروندان بتوانند آزادانه جابه‌جا شوند، با هم‌شهریان خود، بدون مواجهه با تهدید، خشونت، آزار و اذیت جسمی و روحی یا نابرابری جنسی ارتباط برقرار نموده و به فعالیت‌های اجتماعی بپردازند. احساس امنیت به معنای امنیت خاطر شهروندان از مال، جان و ... است که خود نشان‌گر سازمان‌یافتگی، قانون‌مندی و اثبات بودن جامعه می‌باشد. عدم احساس امنیت حالتی است که در آن ارضای نیازات و خواسته‌های فردی و اجتماعی افراد انجام نشده و شخص در آن احساس ارزش، آسودگی، اطمینان خاطر و اعتماد به نفس نمی‌نماید (شعاری‌نژاد، ۱۳۹۴: ۲۸).

نظریه‌های احساس امنیت

میتار (۲۰۰۶) برای ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیک استفاده و در این کار بر نظریه آنارشی اجتماعی بیلی^۲ تکیه می‌نماید. وی تلاش می‌کند مسائل جامعه را براساس سطوح متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع، جامعه، سیستم فراملی) تحلیل و از آنارشی (هرج و مرج) به جای تعادل به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده کند. وی با توجه به پای‌بندی‌اش به تئوری آنارشی اجتماعی بیلی و در راستای تکمیل آن متغیر «انحراف» را وارد معادله امنیت اجتماعی می‌نماید. متغیر انحراف شامل همه پدیده‌های اجتماعی و فردی ناخواسته و مضر است (مانند اشکال متنوع جرم، آسیب‌های اجتماعی، جنگ‌های داخلی و بین‌المللی و حوادث طبیعی و فنی متنوع). به نظر گیدنز^۳ (۲۰۰۷) می‌توان امنیت را موقعیتی خواند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله، یا به حداقل رسانده می‌شود. تجربه امنیت به تعادل اعتماد و مخاطره بستگی دارد. امنیت چه به-معنای بالفعل و چه به‌معنای تجربی آن، ممکن است به مجموعه‌هایی از آدم‌ها، تا مرز امنیت جهانی یا به افراد، ارتباط داشته باشد. به این ترتیب، گیدنز مصونیت در برابر خطر را «امنیت» تعریف کرده است. در نظر گیدنز، خطر و امنیت دو روی یک سکه را تشکیل می‌دهند به گونه‌ای که وقتی امنیت وجود دارد خطر رخت بر می‌بندد و بالعکس زمان دست و پنجه نرم کردن خطر امنیت مغشوش و پنهان است. او به طرح «امنیت وجودی» به عنوان یکی از صورت‌های مهم امنیت پرداخته است و از ضرورت «امنیت وجودی» برای مقاومت در مقابل هجوم گسترده و بی‌سابقه مخاطرات نهادهای مدرنیت سخن می‌گوید. امنیت وجودی از نظر گیدنز، عبارت است از: ایمن بودن یعنی در اختیار داشتن پاسخ‌هایی در

^۱Mitar

^۲Beli

^۳Geddence

سطح ناخودآگاه و خودآگاهی عملی برای بعضی پرسش‌های وجودی بنیادین که همه آدمیان طی عمر خود به‌نحوی مطرح کرده‌اند به عبارتی، این اصطلاح به اطمینانی برمی‌گردد که بیشتر آدم‌ها به تداوم تشخیص هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند (شعاری‌نژاد، ۱۳۹۴: ۳۲). از نظر هورنای^۱ (۲۰۰۸) مهمترین شاخص‌های آن به شرح زیر می‌باشند:

۱. عدم احساس امنیت مالی: عدم آرامش روانی در حوزه‌های اقتصادی فردی و خانوادگی است که وقتی نگرانی در مورد پول نباشد. اغلب، این بدان معناست که درآمد کافی برای تأمین راحت هزینه‌ها، عاری از بدهی و پس‌انداز برای پوشش شرایط اضطراری وجود داشته باشد. مهمترین شاخص‌های آن عبارتند از: (عدم احساس امنیت در درآمد کافی برای تأمین راحت هزینه‌ها، عدم احساس امنیت در توانایی پرداخت بدهی‌ها - عدم احساس امنیت در پس‌انداز برای پوشش شرایط اضطراری - توانایی بودجه‌بندی مخارج زندگی).

۲. عدم احساس امنیت جانی: به عدم برخوردای از امنیت جسمی و عدم وجود ترس از برخورد فیزیکی با دیگران و ایجاد نزاع و درگیری که منجر به آسیب‌های جانی و جسمی گردد اطلاق می‌شود (همان: ۱۶). مهمترین شاخص‌های آن عبارتند از: احساس امنیت از عدم برخورد فیزیکی با دیگران - احساس امنیت از عدم آسیب‌های جسمی - احساس امنیت از عدم نزاع و درگیری.

۳. عدم احساس امنیت روانی: به حالت عدم فراغت نسبی از تهدید یا حمله روانی یا آمادگی روانی برای رویارویی با هر وضعیت تعدید کننده آرامش فکری و روحی گویند.

^۱Hornay

مهمترین شاخص‌های آن عبارتند از: عدم آرامش روحی- عدم آرامش فکری- عدم اضطراب و استرس- عدم آزادی افکار و عقاید (مرتضوی، ۱۴۰۱: ۱۴).

نظریه‌های حوزه هویت فرهنگی

مکتب کنش متقابل نمادین^۱ یکی از مکاتب نظری که به صورت مبسوط به بحث هویت پرداخته است. جورج هربرت مید^۲ و کولی^۳، من فاعلی و من مفعولی را مطرح می‌کنند. از نظر اینان من فاعلی هویت فردی انسان است، شکل نیافته و من در بعد انگیزش خود قابل جستجو و من مفعولی هویت جمعی است، سازمان یافته و شکل گرفته و در فرایند اجتماعی شدن پدید می‌آید و هدایت‌گر به اعمال خاص است و در واقع برآیند تعاریف دیگران از من و زندگی اجتماعی نظامی بنیادین است. فرد در فرایند اجتماعی شدن با درونی کردن مفاهیم واقعیت از طریق نمادها به معانی دست می‌یابد. فرد در طی کنش متقابل به گونه‌ای عام و اجتماعی شدن به گونه‌ای خاص این معانی و نمادها را یاد می‌گیرد (رفیعی جیردهی و حبیب‌زاده، ۱۳۹۹: ۲۸۴). پس می‌توان گفت با پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی و گسترش معانی و نمادهای ذهنی، فرد در فراگرد اجتماعی از هویت جمعی خاص گرایانه به سمت هویت جمعی عام‌گرایانه است. بدین معنا که هرچه تعامل من فاعلی در فراگرد اجتماعی شدن با دیگران باشد، دایره انتخاب و گزینش آن وسیع‌تر و گرایش به هویت جمعی عام‌افزون می‌شود، اما اگر تعامل فرد با دیگران محدود و بسته باشد؛ یعنی، صرفاً با قوم و خویشان خود ارتباط داشته باشد، دسترسی او به امکانات و منابع و رسانه‌های جمعی محدود می‌شود، در این صورت، دایره انتخاب و گزینش من فاعلی محدود می‌شود و هویت وی در چارچوبی شکل می‌گیرد که خاص‌گرایانه و محلی خواهد بود، بنابراین از آن‌جا که افراد به گونه‌ای متفاوت از همدیگر اجتماعی می‌شوند، بسته به هویت‌های متفاوت؛ یعنی، از خاص‌گرایانه محلی به عام‌گرایانه جمعی گرایش پیدا می‌کنند.

^۱Symbolic interactionism

^۲Herbert Mead

George Herbert Mead & Cooley

موریس روزنبرگ^۱ یکی دیگر از نظریه‌پردازان کنش متقابل نمادین میان خود موجود، خود دلخواه و خود وانمودی نیز تمایز قایل می‌شود. خود موجود، تصویری است که فرد هم اکنون از شکل خود دارد؛ خود دلخواه تصویری است از آنچه که شخص دوست دارد باشد؛ خود وانمودی، شیوه‌ای که در یک موقعیت خود را نشان می‌دهد. در طول چند دهه گذشته به تدریج سه مفهوم‌سازی متفاوت از هویت شکل گرفته است که عبارت‌اند از: روشنگری، جامعه‌شناختی، فرامدرن (پست مدرن). مفهوم جامعه‌شناختی بر اساس پیچیدگی دنیای جدید شکل گرفته است و این استدلال را مطرح می‌کند که درونی‌ترین هسته موجود در فرد حالت خود مختار و متکی به خود ندارد، بلکه در رابطه با «دیگران مهم» شکل گرفته است و با ارزش‌ها، معانی و نمادها و جهانی که در آن زندگی می‌کند در رابطه است. «هربرت مید»، «کولی» و تعاملیون نمادی از جلوه‌های شاخص این تفکر جامعه‌شناختی هستند که مفهوم تعاملی هویت و خود را مورد بحث قرار داده‌اند. در این نگرش جامعه‌شناسانه، هویت چیزی است که میان درون و بیرون یا میان جهان شخصی و عمومی پل می‌زند (Hael, ۲۰۱۷: ۲۷۵).

جورج هربرت مید و استرایکر^۲ بر این اساس وی فراگردهای ذهنی دخیل در بروز یک رفتار را مد نظر قرار داده و اعتقاد دارند جامعه و گروه‌های اجتماعی در شکل‌گیری رفتار افراد دخیل‌اند. بدین معنا که از طریق خود را به جای دیگری گذاشتن، واکنش‌ها و رفتارهای او را در می‌یابند. پس معانی ناشی از موقعیت‌های اجتماعی هستند. برای آنکه زندگی اجتماعی وجود پیدا کند، لازم است کنشگران، نمادهای معنی‌دار و دارای اعتبار مشترکی با همدیگر داشته باشند (Retzeer, ۲۰۰۰: ۳۰۲).

Morris Rosenberg

^۱Koly

^۲George Herbert Mead & Stryker

از منظر مانوئل کاستلز^۱ نیز هویت عبارتست از فرایند معناسازی بر اساس یک ویژگی فرهنگی یا مجموعه به هم پیوسته‌ای از ویژگی‌های فرهنگی که بر منابع معنایی دیگر اولویت داده می‌شود (Castells, ۲۰۰۳: ۲۳). براساس دیدگاه کاستلز هویت مفهومی است که «دنایای درونی یا شخصی را با فضای جمعی اشکال فرهنگی و روابط اجتماعی ترکیب می‌کند. هویت‌ها معناهای کلیدی هستند که ذهنیت افراد را شکل می‌دهند و مردم به واسطه آنها نسبت به رویدادها و تحولات محیط زندگی خود حساس می‌شوند. مردم به دیگران می‌گویند چه کسی هستند و مهمتر اینکه به خودشان نیز می‌گویند چه کسی هستند و سپس می‌کوشند به گونه‌ای رفتار کنند که از آن کسی که تصور می‌کنند هستند، انتظار می‌رود» (گل محمدی، ۱۳۹۱: ۲۵۲). همچنین محمود روح الامینی هویت فرهنگی را در هفت زمینه رده‌بندی کرد:

۱- موقعیت جغرافیایی و اکولوژی ۲- عامل تاریخی ۳- زبان و ادبیات ۴- بناهای تاریخی و آثار باستانی ۵- صنایع دستی و دست‌آفریده‌ها ۶- اعتقادات و باورها ۷- دانشمندان و نام-آوران و آثار آنها (روح الامینی، ۱۳۸۲: ۱۴۶)

آنتونی گیدنز نیز به هویت پرداخته است. او نیز از جمله افرادی است که «عاملیت» و «ساختار» را با هم ترکیب می‌کند. به زعم گیدنز هویت شخصی چیزی نیست که در نتیجه تداوم کنش‌های اجتماعی فرد به او تفویض شده باشد بلکه چیزی است که فرد آنرا مداوم و روزمره ایجاد کند و در فعالیت‌های بازتابی خویش مورد حفاظت و پشتیبانی قرار دهد. در مورد هویت اجتماعی افراد نیز گیدنز معتقد است که عملکردهای اجتماعی، روند بازتابی بودن آن، عقلانیت و خودآگاهی فرد و بازاندیشی آن هویت فرد را همیشه در فرایند ساخت‌یابی قرار می‌دهد. یعنی هویت بر اساس خودآگاهی و نیز شرایط و موقعیت‌های اجتماعی مختلف در زمان و مکان خاص خود شکل می‌گیرد (گیدنز، ۲۰۰۷: ۴۶).

^۱Manuel Castells

از منظر لدمیرال^۱ هویت فرهنگی مبتنی بر دو دسته عوامل عینی و ذهنی است. عوامل عینی مانند میراث تاریخی، چارچوب سیاسی، منشأ قومی، سنت‌ها، زبان و دین سازنده‌های بسیار مهم هویت فرهنگی هستند. در عین حال این هویت بر پایه عوامل ذهنی نیز قرار دارد، عواملی که در هوشیاری اعضای یک جامعه ثبت می‌شوند. شکل رایج این منظر غالباً گونه‌ای از ظهور اجتماعی است که به یک جامعه امکان می‌دهد که خود را تعریف کند و توسط دیگران مورد شناسایی قرار گیرد. این ظهور معمولاً از طریق تصاویر، نمادها، کلیشه‌ها، اسطوره‌های مرتبط با اصل و منشأ (ریشه)، داستان‌های تاریخی و ... صورت می‌گیرد. عناصری که به هوشیاری جمعی، جلوه خاصی را از نظر شخصیت و وحدت ارائه می‌کند. هویت‌های جمعی از نظر ریچارد جنکینز^۲ به شباهت‌ها و اشتراکات میان افراد اشاره دارند. عبارت «هویت اجتماعی» به شیوه‌هایی که به واسطه آن افراد و جماعت‌ها در روابط اجتماعی خود از افراد و جماعت‌های دیگر متمایز می‌شوند اشاره دارد و برقراری و متمایز ساختن نظام‌مند نسبت‌های شباهت و تفاوت میان افراد، میان جماعت‌ها و میان افراد و جماعت‌هاست. شباهت و تفاوت با هم اصول پویای هویت و کنه زندگی اجتماعی در میان افراد جامعه هستند (Jenkins, ۲۰۰۵: ۱۳۵).

درخصوص نظریه هنری تاجفل^۳ می‌توان گفت به‌طور کلی نظریه تاجفل بیان‌گر آن است که هویت اجتماعی افراد بر مبنای گروهی که به آن تعلق دارند و بر اساس ویژگی‌های فرهنگی آن گروه شکل می‌گیرد. در واقع هویت اجتماعی آگاهی فرد از تعلق به یک گروه اجتماعی و ارزش و اهمیت عاطفی این عضویت برای وی است (گل محمدی، ۱۳۹۱: ۱۰۱).

^۱Ladmiral

^۲Richard Jenkins

^۳Henri Tajfel

از منظر فردریک بارث^۱ هویت قومی یکی از انواع هویت‌های جمعی است که بر عنصر آگاهی به وجود خود و تشخیص عناصر فرهنگی یک گروه تأکید دارد و آن را از سایر گروه‌های متمایز از آن جدا می‌سازد؛ به عبارت دیگر هویت قومی سازمان اجتماعی تفاوت فرهنگی است؛ دنیای هویت شخصی که مورد تأیید اجتماع است و به صورت عمومی بیان می‌شود (فکوهی و آموسی، ۱۳۸۸: ۵۲). وجه ممیز هر جامعه از جوامع دیگر، خصوصیات آن جامعه به حساب می‌آید. تاریخ و گذشته تاریخی، وطن و سرزمین، نیاکان، باورها، زبان، عقاید، دین و اسطوره‌های مذهبی، حماسه‌ها، هنر و ادبیات کهن، نژاد، قومیت و سنن قومی عناصر سازنده هویت فرهنگی هر جامعه هستند (نوروزی قره قشلاق، ۱۳۹۴: ۴۹).

۲. روش تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی بوده و به روش پیمایش انجام شده است. صاحب‌نظران حوزه‌های اجتماعی و امنیتی خوزستان به عنوان جامعه آماری تحقیق مطرح بوده‌اند که تعداد ۴۷ نفر با دارا بودن ویژگی‌هایی (از جمله تحصیلات مرتبط با علوم اجتماعی و امنیتی، سابقه کار بالاتر از ۱۰ سال در حوزه‌های اجتماعی و امنیتی) به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند.

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته و روش اسنادی بوده که درخصوص روایی و پایایی در این پژوهش از «اعتبار صوری» پرسشنامه استفاده شده است. منظور از اعتبار صوری، شناسایی اعتبار شاخص‌ها از طریق مراجعه به داوران است. به همین منظور سعی گردید برای سنجش متغیرها از گویه‌هایی استفاده شود که اساتید مجرب بر آنها تأکید دارند. لذا بعد از تنظیم پرسشنامه و مصاحبه، به رؤیت اساتید و متخصصان مربوطه رسانده و رفع اشکال شد.

برای سنجش میزان پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. بنابراین قبل از گردآوری داده‌ها، به منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه، پیش آزمون انجام گرفت. میزان

آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۶ بوده که بالای ۰/۷ و نشان‌دهنده اعتبار پرسشنامه و بالا بودن همسازي و پایداری درونی گویه‌ها می‌باشد. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از آماره‌های توصیفی و استنباطی با کمک نرم افزار spss23 انجام شده است.

۳. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

یافته‌های استنباطی بخش کیفی

الف- آمار توصیفی

به منظور سنجش میزان تاثیر متغیرهای مستقل بر وابسته از رگرسیون چند متغیره خطی استفاده که خلاصه جداول آماری ارائه شده است.

فرضیه اول: «به نظر می‌رسد زبان و ادبیات قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است».

جدول شماره (۱): خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل ^b				
خطای استاندارد برآورد	میزان ضریب همبستگی (R) تعدیل شده	مربع ضریب همبستگی	ضریب همبستگی (R)	مدل
3652۳/	349۰/	346۰/	۰/۵۸۹ ^a	1
a. Dependent Variable: احساس امنیت اجتماعی				
b. Predictors: (Constant) زبان و ادبیات قوم عرب				

جدول بالا خلاصه مدل را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۵۸۹ می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل (زبان و ادبیات قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) همبستگی قوی و مستقیمی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعدیل شده (R^2) که برابر با ۰/۳۴۹ می‌باشد که نشان می‌دهد ۳۴/۹ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر مستقل تحقیق (زبان و ادبیات قوم عرب) است. بنابراین میزان تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته ۳۴/۹ درصد می‌باشد. می‌توان گفت زبان و ادبیات قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

فرضیه دوم: «به نظر می‌رسد آداب و رسوم قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است».

جدول شماره (۲): خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل ^D				
خطای استاندارد برآورد	میزان ضریب همبستگی (R) تعدیل شده	مربع ضریب همبستگی	ضریب همبستگی (R)	مدل
۳/۲۶۸۴۱	۰/۲۵۶	۰/۲۵۳	۰/۵۰۳ ^a	1
a. Dependent Variable: احساس امنیت اجتماعی				
b. Predictors: (Constant) آداب و رسوم قوم عرب				

جدول بالا خلاصه مدل را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۵۰۳ می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل (آداب و رسوم قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) همبستگی قوی و مستقیمی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعدیل شده (R^2) که برابر با ۰/۲۵۶ می‌باشد و نشان می‌دهد ۲۵/۶ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر مستقل (آداب و رسوم قوم عرب) است. بنابراین میزان تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته ۲۵/۶ درصد می‌باشد. می‌توان گفت آداب و رسوم قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

فرضیه سوم: «به نظر می‌رسد اعتقادات و باورها قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است».

جدول شماره (۳): خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل ^D				
خطای استاندارد برآورد	میزان ضریب همبستگی (R) تعدیل شده	مربع ضریب همبستگی	ضریب همبستگی (R)	مدل
۳/۱۲۸۴	۰/۱۶۹	۰/۱۶۷	۰/۴۰۹ ^a	1
a. Dependent Variable: احساس امنیت اجتماعی				
b. Predictors: (Constant) اعتقادات و باورها قوم عرب				

جدول بالا خلاصه مدل را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۴۰۹ می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل (اعتقادات و باورها قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) همبستگی متوسط و مستقیمی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعدیل شده (R^2) که برابر با ۰/۱۶۹ می‌باشد و نشان می‌دهد ۱۶/۹ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر مستقل (اعتقادات و باورها قوم عرب) است. بنابراین میزان تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته ۱۶/۹ درصد می‌باشد. می‌توان گفت اعتقادات و باورهای قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

فرضیه چهارم: «به نظر می‌رسد پیشینه تاریخی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است».

جدول شماره (۴): خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل ^b				
خطای استاندارد	میزان ضریب	مربع ضریب	ضریب	مدل
برآورد	همبستگی (R) تعدیل شده	همبستگی	همبستگی (R)	
۳/۰۳۶۲	۰/۱۲۹	۰/۱۲۸	۰/۳۵۸ ^a	1
a. Dependent Variable: احساس امنیت اجتماعی				
b. Predictors: (Constant) پیشینه تاریخی قوم عرب				

جدول بالا خلاصه مدل را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۳۵۸ می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل (پیشینه تاریخی قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) همبستگی ضعیف و مستقیمی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعدیل شده (R^2) که برابر با ۰/۱۲۹ می‌باشد و نشان می‌دهد ۱۲/۹ درصد از

کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر مستقل (پیشینه تاریخی قوم عرب) است. بنابراین میزان تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته ۱۲/۹ درصد می باشد. می توان گفت پیشینه تاریخی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

فرضیه پنجم: «به نظر می رسد موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است».

جدول شماره (۵): خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل ^b				
خطای استاندارد برآورد	میزان ضریب همبستگی (R) تعدیل شده	مربع ضریب همبستگی	ضریب همبستگی (R)	مدل
۳/3652	۰/۱۹۳	۰/۱۹۰	۰/۴۳۶	1
a. Dependent Variable: احساس امنیت اجتماعی				
b. Predictors: (Constant): موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب				

جدول بالا خلاصه مدل را نشان می دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۴۳۶ است که نشان می دهد بین متغیر مستقل (موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) همبستگی متوسط و مستقیمی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعدیل شده (R^2) که برابر با ۰/۱۹۳ می باشد و نشان می دهد ۱۹/۳ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر مستقل (موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب) است. بنابراین میزان تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته ۱۹/۳ درصد می باشد. می توان گفت موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است.

۴. نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش مؤلفه‌های هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان بر احساس امنیت اجتماعی انجام شده است. می‌توان گفت امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به‌شمار می‌رود. احساس امنیت اجتماعی یکی از ابعاد اساسی امنیت است و واکنش‌های فرد در جامعه و دریافت و ادراک او از این مسئله را در بر دارد. احساس امنیت اجتماعی به‌شکل پدیده‌ای روان‌شناختی و اجتماعی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از اوضاع متفاوت اجتماعی تأثیر می‌پذیرد و انسان‌ها برای دستیابی به زندگی سالم و تداوم روابط اجتماعی به آن نیاز دارند. در این زمینه، نکته تأمل‌برانگیز نقش و اهمیت وجود احساس امنیت در بین افراد جامعه است؛ یعنی در کنار وجود امنیت در بعد عینی امنیت باید از نظر ذهنی نیز وجود داشته باشد. باتوجه به این مسائل، برخی از کارشناسان احساس امنیت را مقدم بر وجود عینی امنیت می‌دانند. شخصی که دائماً احساس عدم امنیت، ترس و خطر از بیرون و درون خود می‌کند، نمی‌تواند انسان سالمی باشد. بنابراین با توجه به اهمیت احساس امنیت در این پژوهش نقش هویت فرهنگی در این زمینه در بین قومیت عرب در خوزستان مورد بحث و بررسی علمی قرار گرفت. با توجه به مؤلفه‌های هویت فرهنگی، قوم عرب خوزستان همانند سایر اقوام ایرانی، فرهنگ نوشته نشده‌ای دارند که با گذشته تاریخی، حماسه‌های آباء و اجدادی، زبان مادری، باورها و سنت‌های عشیره‌ای، مفاخر قومی، اسوه‌های دینی، عصبیت‌های قومی، هنر و ادبیات آنها پیوند تنگاتنگ دارد. در این پژوهش با بررسی نقش هویت فرهنگی قوم عرب بر احساس امنیت در خوزستان مشخص گردید که تمامی مؤلفه‌های هویت فرهنگی (زبان و ادبیات، آداب و رسوم، اعتقادات و باورها، پیشینه تاریخی و موقعیت جغرافیایی و اکولوژی) بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار هستند که این نتیجه منطبق با نتایج تحقیقات احمدی‌پور (۱۳۹۷) و شایگان (۱۴۰۰) در پیشینه تحقیق می‌باشد.

نتیجه فوق با نظریه بارث انطباق دارد. به اعتقاد او هویت فرهنگی یکی از انواع هویت‌های جمعی است که بر عنصر آگاهی به وجود خود و تشخیص عناصر فرهنگی یک

گروه تأکید دارد و آن را از سایر گروه‌های متمایز از آن جدا می‌سازد. به عبارت دیگر می‌توان گفت قوم عرب خوزستان قسمتی از ویژگی‌ها و شاخص‌های هویت جمعی فرهنگی خود را بر مبنای آگاهی به وجود خود و برای متمایز کردن خود از سایر گروه‌ها و اقوام تشخیص در نظر می‌گیرند و این امر در بحث هویت بسیاری ضروری به نظر می‌رسد که کنشگران یک گروه یا قوم برای خود ویژگی‌های مشخصی در نظر بگیرد که نقش عمده‌ای در ارتقاء احساس امنیت در بین شهروندان دارد.

قوم عرب استان خوزستان در طول زمان ویژگی‌های هویتی خود را مورد بازبینی قرار می‌دهند، هرچند در ظاهر به نظر می‌آید که مؤلفه‌های هویتی آنان دارای ثبات هستند، اما در گذر زمان تغییراتی متناسب با شرایط به خود می‌گیرند و این بعد از هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان با نظریه عاملیت و ساختار گیدنز منطبق و همخوانی دارد. بر اساس نظریه عاملیت و ساختار گیدنز، هویت براساس خودآگاهی و نیز شرایط و موقعیت‌های مکانی و زمانی شکل می‌گیرد. همچنین این نتیجه با نظریه مید، کولی و تعاملیون (تفکر جامعه-شناختی) منطبق است، آنان معتقدند که هویت چیزی است که میان درون و بیرون (میان جهان شخصی و عمومی) پل می‌زند.

همچنین تغییرات و بازبینی مؤلفه و شاخص‌های هویت فرهنگی قوم عرب خوزستان در گذر زمان بر اساس دیدگاه و تعریف کاستلز از هویت منطبق است، در نظر کاستلز هویت «عبارتست از فرایند معناسازی بر اساس یک ویژگی فرهنگی یا مجموعه به هم پیوسته‌ای از ویژگی‌های فرهنگی که بر منابع معنایی دیگر اولویت داده می‌شود». براساس دیدگاه او هویت مفهومی است که دنیای درونی یا شخصی را با فضای جمعی اشکال فرهنگی و روابط اجتماعی ترکیب می‌کند. هویت‌ها معنایی کلیدی هستند که ذهنیت افراد را شکل می‌دهند و مردم به واسطه آنها نسبت به رویدادها و تحولات محیط زندگی خود حساس می‌شوند. مردم به دیگران می‌گویند چه کسی هستند و مهم‌تر اینکه به خودشان نیز می‌گویند چه کسی هستند و سپس می‌کوشند به گونه‌ای رفتار کنند که از آن کسی که تصور می‌کنند هستند، انتظار می‌رود و این احساس امنیت در جامعه را ارتقاء می‌بخشد.

در نتیجه نهایی تحقیق و آزمون فرضیه‌ها مشخص شد که مقدار ضریب همبستگی بین متغیر مستقل (زبان و ادبیات قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) ۰/۵۸۹ می‌باشد که نشان می‌دهد همبستگی قوی و مستقیمی بین آنها وجود دارد و ۳۴/۹ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر زبان و ادبیات قوم عرب به عنوان مؤلفه هویت فرهنگی می‌باشد. همچنین مقدار ضریب همبستگی بین متغیر مستقل (آداب و رسوم قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) ۰/۵۰۳ می‌باشد که نشان‌دهنده همبستگی قوی و مستقیم است و ۲۵/۶ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر آداب و رسوم قوم عرب به عنوان دومین مؤلفه هویت فرهنگی می‌باشد. مقدار ضریب همبستگی بین متغیر مستقل (اعتقادات و باورهای قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته تحقیق (احساس امنیت اجتماعی) ۰/۴۰۹ می‌باشد که نشان می‌دهد همبستگی متوسط و مستقیمی وجود دارد. ۱۶/۹ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر اعتقادات و باورهای قوم عرب به عنوان مؤلفه سوم هویت فرهنگی می‌باشد. همچنین مقدار ضریب همبستگی بین متغیر مستقل (پیشینه تاریخی قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) ۰/۳۵۸ بوده که نشان می‌دهد همبستگی ضعیف و مستقیمی وجود دارد و ۱۲/۹ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر پیشینه تاریخی قوم عرب به عنوان مؤلفه چهارم هویت فرهنگی می‌باشد. در نهایت مقدار ضریب همبستگی بین متغیر مستقل (موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب خوزستان) و متغیر وابسته تحقیق (احساس امنیت اجتماعی) ۰/۴۳۶ می‌باشد که نشان‌دهنده همبستگی متوسط و مستقیم است و ۱۹/۳ درصد از کل احساس امنیت اجتماعی در خوزستان وابسته به متغیر موقعیت جغرافیایی و اکولوژی قوم عرب به عنوان مؤلفه پنجم هویت فرهنگی می‌باشد.

پیشنهاده‌ها

- با توجه به تأثیرگذاری هویت فرهنگی بر احساس امنیت اجتماعی پیشنهاد می‌گردد به زبان و ادبیات و آداب و رسوم قوم عرب خوزستان به عنوان مؤلفه‌های هویت فرهنگی و

گسترش آنها در بین اعراب خوزستان و سایر قومیت‌ها برای ارتقاء وضعیت احساس امنیت اجتماعی توجه ویژه‌ای شود.

- با توجه به تأثیرگذاری هویت فرهنگی بر احساس امنیت اجتماعی پیشنهاد می‌گردد به ترویج اعتقادات و باورهای قوم عرب خوزستان در بین دیگر اقوام و گسترش این اعتقادات با انجام فعالیت‌های فرهنگی در کشور توجه ویژه‌ای شود.

- نتایج تحقیق در اختیار برنامه‌ریزان و متولیان امور امنیت و اجتماعی در کشور به‌ویژه در خوزستان به‌منظور برنامه‌ریزی برای ارتقاء احساس امنیت اجتماعی قرار گیرد.

فهرست منابع و مآخذ الف. منابع فارسی

- احمدی پور، حسین (۱۳۹۷)، *هویت و احساس امنیت*، چاپ اول، تهران: انتشارات زعیم.
- رفیعی جیردهی، علی و حبیب‌زاده، رامین (۱۳۹۹)، *بررسی عوامل موثر بر هویت جمعی (محلی، ملی و جهانی) شهروندان گیلک*، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، سال اول، شماره یک، ۱۲۹-۱۰۰.
- روح الامینی، محمود (۱۳۸۲)، *زمینه فرهنگ شناسی*، چاپ هفتم، تهران: مرکز چاپ و نشر دانشگاه پیام نور.
- ریتزر، جورج (۲۰۰۰)، *نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ اول، تهران: انتشارات اعلمی.
- شایگان، محمدرضا (۱۴۰۰)، *شکل‌گیری گفتمان‌های هویت در ایران*، چاپ اول، تهران: انتشارات ققنوس.
- شعاری‌نژاد، علی‌اکبر (۱۳۹۴)، *فرهنگ علوم رفتاری*، چاپ دوم، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۸۸)، *مدیریت منازعات قومی در ایران*، چاپ اول، تهران: مؤسسه انتشاراتی کمیل.
- فکوهی، ناصر و آموسی، رضا (بهار ۱۳۸۸)، *هویت ملی و هویت قومی در کردستان ایران*، فصلنامه پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، سال اول، شماره دوم، ۲۷-۴۵.
- گل‌محمدی، احمد (۱۳۹۱)، *هویت ملی و جهانی شدن*، چاپ اول، تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی (۲۰۰۷)، *مبانی جامعه شناسی*، ترجمه حسن چاوشیان، چاپ اول، تهران: نشر نی.

- محسنی، رضاعلی (زمستان ۱۳۹۷)، *میزان احساس امنیت عمومی و تعیین عوامل موثر بر آن در استان مازندران*، فصلنامه امنیت ملی، سال نهم، شماره ۳۴، ۲۶۴-۲۴۵.
- مرتضوی، سیدمرتضی (تابستان ۱۴۰۱)، *شناسایی روندها و سناریوهای جامعه ایران در افق ۱۴۲۴ از منظر امنیت ملی*، فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال سوم، دوره ۵، شماره یک، ۹۶-۱۰۵.
- مرادی‌پردنجانی، حمید؛ صادقی، سارا و توکلی، عباس (تابستان ۱۳۹۲)، *بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و روان‌شناختی بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی جوانان ۲۰ تا ۳۰ ساله استان چهارمحال و بختیاری)*، مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال سوم، دوره ۴، شماره ۱۰، ۱۰۳-۱۱۶.
- نواح، عبدالرضا؛ رفیعی، محمد و سعیدی، عبدالحسین (پاییز ۱۳۸۹)، *آسیب‌شناسی مسایل قومی در ایران*، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، سال سوم، دوره سوم، شماره ۴، ۶۸-۴۹.
- نوروزی قره قشلاق، حسین (بهار ۱۳۹۴)، *تبیین مؤلفه‌های هویت فرهنگی قوم ترکمن*، فصلنامه فرهنگ ایران، سال پنجم، شماره ۴۲، ۴۲-۳۱.

ب. منابع انگلیسی

- Hael. carl. (2017). *The Relationship Of Ethnic Identitv And Eaoidentiv Status Amona Adolescents And Young Adults; International*, Journal Of Netherlands, Vol. 6, No2, 12-2.
- Hornay, A. (2008). *Solving crime problems in residential neighborhoods: Comprehensive changes in design, management and use*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Washington DC.
- Jenkins. Rechard. (2005). *Cultural and reliaious identities in an era of information and communications globalization*, Communications of the IIMA. Vol. 24, No 4, 88-98.
- Castells. Yang. (2003). *Globalization enhances cultural in the identity*. Interculstural Communication Studies, Vol. 22, No. 2, 111-131.
- Mitar, Miran. (2006). *Assessment of societal security in recent past and today*. college of police and security studies Slovenia, 51-63.

COPYRIGHTS

© 2025 by the authors. Published by The National Defense University. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

